

4. PRIKAZ GOSPODARSKIH I DRUŠTVENIH DJELATNOSTI OD ZNAČAJA ZA ŽUPANIJU I DRŽAVU

4.1. GOSPODARSTVO U PROSTORU

Strategijom gospodarskog razvoja želi se u planiranom razdoblju zaustaviti trend nazadovanja i pada poljodjelske i industrijske proizvodnje na području Bjelovarsko-bilogorske županije, te uspostaviti određene smjernice i prioritete za revitalizaciju gospodarstva.

4.1.1. Industrija

U razdoblju do 2015. godine industrija će uz poljoprivredu predstavljati okosnicu gospodarskog razvoja Županije. Rast industrijske proizvodnje omogućit će promjenu sada izrazito rigidne i nezadovoljavajuće, poremećene gospodarske strukture. Da bi se došlo do osnovnog zacrtanog cilja – značajnog povećanja industrijske proizvodnje, trebat će razvijati:

- koncepciju osnovnih potreba (integralni razvoj ruralne i urbane ekonomije) – ekonomiju za lokalne potrebe i lokalno tržište,
- ekonomiju orijentiranu na eksport, koja će Županiju uvesti u međunarodnu podjelu rada i dobara.

U prostornom smislu ekonomija za lokalne potrebe bila bi organizirana na osnovi malih, samostalnih prostornih jedinica koje će imati utjecaja na strukturu naselja, bilo da će biti interpolirane u strukturu naselja mješovitih funkcija, bilo da će biti locirane u posebnim radnim zonama (ovisno o čistom ili nečistom tehnološkom procesu, potrebnoj površini, utjecaju na okoliš i dr.). Pri tom će potenciranje "male privrede" otvoriti problem identifikacije najvećeg tipa proizvodne jedinice locirane u sklopu mješovite namjene, kao i one koje se lociraju u posebnoj gospodarskoj (industrijskoj, proizvodnoj) zoni.

Povećanja industrijske proizvodnje ostvarivat će se etapno kroz realizaciju slijedećih ciljeva:

- u prvom planskom razdoblju (5 – 10 godina) maksimalno iskoristiti postojeće kapacitete koji će pokrenuti dinamiku investiranja,
- postepeno modernizirati postojeće proizvodne linije, te izgrađivati nove, bilo vlastitim ili stranim ulaganjima, a što će povećati konkurentnost proizvoda na tržištu,
- postepeno mijenjati proizvodne programe (restrukturirati proizvodnju) koji su zastarjeli, ili su neinteresantni tržištu,
- poticati razvoj policentričnog razvoja industrije kao elementa racionalnog korištenja prostora i ravnomjernog unutarregionalnog gospodarskog razvoja.

Rast industrijske proizvodnje primjenom navedene strategije stvorit će pretpostavke oživljavanja čitavog gospodarstva Županije. Za očekivati je da već nakon 2005. godine započne u industriji proces restrukturiranja, odnosno značajnije modernizacije tehničko-tehnološke osnove i značajnijih ulaganja u nove kapacitete industrijskog sektora, što će potaknuti veću investicijsku aktivnost, stvoriti veću vrijednost fiksnih fondova i veće raspoložive izvore sredstava. Ovo će pak omogućiti alokaciju pojedinih industrijskih pogona iz industrijskih zona grada, te uz izgradnju novih proizvodnih kapaciteta na lokacijama novih žarišta razvoja postepeno dovesti do policentričnog razvoja industrije, odnosno do jednolikog unutarregionalnog gospodarskog razvitka (vidi: Sustav središnjih naselja i razvojnih središta).

Pri tom će industrijske grane ostati gotovo nepromjenjene, bazirane na komparativnim prednostima korištenja domicilnih resursa (drvoprerađivačka i građevinska industrija), oslonjenih na stočarsku i poljodjelsku proizvodnju (mliječarska i prehrambena industrija), onih koje imaju tradiciju i oslonjene su na sekundarne resurse (tekstilna i metaloprerađivačka industrija). Postojeća industrija bi

se trebala vremenom dograditi visokokvalitetnim proizvodnim kapacitetima: npr. elektronske i informatičke industrije, industrije bijele tehnike i dr.

U početnom razdoblju korištenja postojećih kapaciteta "velike" industrije, doći će paralelno do izgradnje malih obiteljskih pogona, i to onih koji koriste postojeću sirovinsku osnovicu Županije, a koji će poslovanje temeljiti na kooperantskim odnosima s "velikim" već postojećim proizvođačima. Doći će do poželjnog balansiranja, odnosno interakcijskog odnosa tzv. "velike" i "male" privrede. To su procesi koji su danas već prisutni, samo ne u poželjnom obimu i koji postepeno dovode do jednolikog unutarregionalnog gospodarskog razvitka.

Ostvarivanje razvojnih ciljeva imat će u Županiji višestruke razvojne efekte:

- uspostavljanje stabilne gospodarske i sektorske strukture,
- porast iskorištenosti ukupnih gospodarskih kapaciteta,
- razvoj kooperacijskog modela privređivanja,
- razvoj više tzv. žarišta razvitka, odnosno postizanje uravnoteženog unutarregionalnog razvoja,
- smanjenje depopulacijskih procesa,
- porast ljudskog kapitala,
- povećanje kupovne moći i kvalitete života stanovništva.

Ostvarenje razvojnih ciljeva ovisit će o brojnim pretpostavkama, odnosno mjerama koje se donose:

- na državnoj razini:
 - provođenje takove politike koja će omogućiti prijelaz s ekstenzivne na intenzivnu poljoprivredu, a koje imaju direktan utjecaj na prehrambenu industriju,
 - takovu makroekonomsku politiku koja će osigurati dugoročnije poznate uvjete privređivanja, te na taj način smanjiti rizik i neizvjesnost donošenja poslovnih odluka, posebice onih koje se odnose na povećanje iskorištenosti kapaciteta, novo zapošljavanje, izvozno usmjeravanje proizvodnje, preuzimanje kreditnih obaveza i dr. (njihovim će se provođenjem osigurati i znatno smanjenje inputa proizvodnje, što će stvoriti prostor za vlastita ulaganja u proizvodne činitelje)
- na razini Županije, te gradova i općina:
 - podizanje razine obrazovanja stanovništva, jer je u globalnoj koncepciji razvoja kao ključno ograničenje identificiran ljudski čimbenik (ustrojem visokih i visokoškolskih ustanova, istraživačkih centara, poduzetničkih inkubatora, Centra za razvoj poduzetništva, organiziranjem sezonskih stručnih seminara i dr.),
 - racionalnije korištenje prostora radi boljeg korištenja svih raspoloživih resursa. U okviru ovih aktivnosti potrebno je izraditi i usvojiti prostorno-plansku dokumentaciju (kojom će biti definirane radne zone, postojeća i nova razvojna žarišta, režimi korištenja prostora i dr.), kojom će se ciljano usmjeravati policentrični model razvoja i racionalno korištenje prostora kao ograničenog dobra,
 - stimuliranjem razvoja industrije dodjelom kredita perspektivnim programima.
- na razini samih proizvođača
 - racionalizacija poslovanja koja će dovesti do veće vrijednosti proizvodnje i GDP-a,
 - prilagodbe uvjetima poslovanja, jer mogućnost brzog reagiranja na promjenjene uvjete poslovanja predstavlja jedan od bitnih kriterija tržišne uspješnosti.

4.1.2. Poljoprivreda

Osnovni cilj unapređenja poljodjelske proizvodnje je prijelaz s ekstenzivnog na intenzivni način proizvodnje, a u okviru održivog razvoja. Pri realizaciji ovog cilja potrebno je voditi računa o:

- racionalnom korištenju poljoprivrednog tla, te smanjenju, a po mogućnosti onemogućavanju korištenja kvalitetnog zemljišta za nepoljoprivredne svrhe,
- saniranju devastiranog poljodjelskog tla nakon eksploatacije,
- usmjeravanju i poticanju proizvodnje zdrave hrane i na tržištu prepoznatljivih proizvoda,
- unapređenju obiteljskog poljodjelskog i proizvodnog gospodarstva koje treba biti jedan od instrumenata zaustavljanja depopulacije ruralnih područja,
- iskorištavanju postojećih obradivih površina i privođenju namjeni zapuštenih ili ratom degradiranih površina (minska polja),
- usuglašavanju agrotehničkih aktivnosti sa zaštitom vodnog gospodarstva (vodocrpilišta, ribnjaci i dr.) i drugim relevantnim korisnicima prostora.

Ovdje treba napomenuti, da je danas veći problem privođenja namjeni neobrađenog, a kvalitetnog poljodjelskog zemljišta, čija se površina iz godine u godinu povećava i prelazi iz obradivog u ostalo poljoprivredno tlo (uslijed nepostojanja stabilne poljoprivredne politike i nesigurnosti poljodjelske proizvodnje), nego opasnost od širenja građevinskog područja na poljoprivredno zemljište, jer je ovo potonje (građevinsko područje) izdašno dimenzionirano, a uslijed zamrle gospodarske, a time i investicione aktivnosti, nema ni potrebu ni tendenciju širenja izvan već zacrtanih okvira.

4.1.3. Obrtništvo i poduzetništvo

Pod sektorom malog gospodarstva podrazumijeva se u ovom prikazu ukupno obrtništvo i malo poduzetništvo. Malo gospodarstvo na području Bjelovarsko-bilogorske županije ima veoma dugu tradiciju, pa je u vrijeme tranzicijskih promjena imalo veoma veliki utjecaj i na visinu GDP-a i stupanj zaposlenosti. U malom gospodarstvu je u razdoblju od 1991. – 1997. godine bilo zaposleno 12,7% zaposlenih, a kako se broj ukupno zaposlenih smanjio za 6.245 djelatnika, a broj zaposlenih u malom gospodarstvu povećao za 1.743 djelatnika, proizlazi da je malo gospodarstvo od posebne važnosti za novo zapošljavanje.

Ekonomska tranzicija je za posljedicu imala povećanje nezaposlenosti u velikim gospodarskim subjektima u kojima je i bilo prisutno tzv. stanje ekonomskog viška. Jedan dio tih radnika prijelazom na tržišni gospodarski sustav osniva i zapošljava se u vlastitim obrtima, firmama i djelatnostima slobodne profesije. No, za konstatirati je da udio GDP-a malog gospodarstva nije adekvatan broju subjekata (malih poduzetnika). To ukazuje na to, da je struktura malog gospodarstva nepovoljna, da se njen suviše veliki procent nalazi u području neproizvodnih djelatnosti (trgovine i ugostiteljstva), a da poduzetnički subjekti zapošljavaju mali broj djelatnika (radi se o mikrofirmama sa jednim do dva djelatnika). Također je značajno, da je u razdoblju 1994. – 1997. godine smanjen broj zaposlenih u djelatnostima primarnog sektora za 80%. S obzirom na važnost primarnih resursa za razvoj Županije, ovakvo kretanje ukazuje na nepovoljna ekonomska obilježja malog gospodarstva, odnosno upućuje na zaključak da sektor malog gospodarstva nije dostigao zadovoljavajući stupanj razvoja.

Osim relativno niskog doprinosa kretanju zaposlenosti i ostvarenoj vrijednosti proizvodnje, sadašnja sektorska struktura malog gospodarstva ocjenjuje se kao neefikasna (tablica), pa se budući razvoj ovog sektora mora temeljiti na kvalitativnim strukturnim promjenama.

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije
PLAN

4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za Županiju i Državu

Struktura obrtništva prema djelatnostima u Županiji

DJELATNOST	Registr. radnje		Udio		Broj zaposlenih		Udio	
	1990	1997	1990	1997	1990	1997	1990	1997
Poljoprivreda lov, šumarstvo	...	134	...	5,9	...	54	...	2,0
Prerađivačke proizvodne djel.	371	359	28,6	15,9	332	636	35,1	23,6
Građevinarstvo, instalacijski i završni radovi	212	233	16,3	10,3	142	689	15,0	25,6
Popravci i servis	128	162	9,9	7,2	96	187	10,1	6,9
Trgovina	163	527	12,6	23,3	81	438	8,6	16,3
Ugostiteljstvo	159	259	12,2	11,5	274	486	29	18,1
Promet i veze	220	254	16,9	11,2	8	55	0,8	2,0
Intelektualne usluge	24	132	1,8	5,8	10	43	1,0	1,6
Ostale usluge	20	199	1,5	8,8	3	101	0,3	3,7
UKUPNO	1 297	2 259	100%	100%	946	2 689	100%	100%

Izvor: Obrtnička komora Županije

Jedan od modela razvoja malog gospodarstva koji je uspješno primjenjivan u razvijenim tržišnim ekonomijama temelji se na kooperacijskom sustavu malih i velikih poduzetnika. Najveći udio u strukturi malog gospodarstva u budućem razdoblju trebaju imati proizvodne, poljoprivredne i prerađivačke djelatnosti. Razvoj suvremenih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i malih fleksibilnih tvrtki čija će se proizvodnja bazirati na raspoloživim prirodnim resursima, omogućit će kvalitetno prestrukturiranje i efikasno korištenje ukupnih ekonomskih potencijala ove Županije. Ostvarenje ovog cilja posebno je značajno s aspekta mogućnosti prodora na hrvatsko tržište, kao i tržište srednje Europe s onim proizvodima kod kojih postoje komparativne prednosti.

Za poticanje neometanog razvoja malog gospodarstva trebat će:

- kroz prostorno-plansku dokumentaciju osigurati radne zone malih poduzetnika opremljene potrebnom prometnom i komunalnom infrastrukturom, a u okviru već postojećih građevinskih zona, ili u provedbenim odredbama prostorno-planske dokumentacije nižeg reda odrediti pod kojim uvjetima može jedna proizvodna jedinica bit interpolirana u naselja mješovitih funkcija,

- financirati projekte iz proračunskih sredstava od interesa za Županiju, grad ili općinu ,
- kreditirati malo gospodarstvo udruženim sredstvima Županije, gradova, općina i poslovnih banaka,
- stimulativnim mjerama poticati edukaciju učenika i već zaposlenih poduzetnika i obrtnika za pojedina obrtnička i stručna zanimanja (dodjelom stipendija, financiranjem tečajeva, seminara i dr.),
- kontinuirano provoditi akcije na promidžbi obrtništva i malog poduzetništva,
- kontinuirano razvijati savjetodavnu komponentu poduzetničke infrastrukture, odnosno putem HOK – Županije i Gospodarske komore Županije pružati obrtnicima i malim poduzetnicima svu potrebnu stručnu i organizacijsku pomoć u svezi: pravno-administrativnih poslova, izbora projekata, informacija o mogućim izvorima i uvjetima financiranja, marketinške usluge i sl.

Malo gospodarstvo (obrtništvo i malo poduzetništvo) treba biti važan faktor u revitalizaciji gospodarskog razvitka Županije. U interakciji "velike" i "male" privrede (kooperantskim odnosima) treba tražiti rješenja policentričnog modela razvoja stabilnog gospodarstva Županije koje će moći odgovoriti svim izazovima domaćeg i stranog tržišta.

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije
P L A N

4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za Županiju i Državu

Strategija gospodarskog razvitka neće imati većeg utjecaja na prostornu strukturu Županije u prvom dijelu planskog razdoblja, budući da se predviđa korištenje postojećih proizvodnih kapaciteta u okviru postojećih lokacija uz eventualno osuvremenjivanje istih opremom, prometnom i komunalnom infrastrukturom, a u cilju pokretanja investicione aktivnosti. U drugom dijelu planskog razdoblja, kada se očekuju investiranja u nove proizvodne programe koji će se odvijati u okviru postojećih industrijskih zona ili alokacijom industrijskih pogona na nove lokacije u lokalna središta (disperezijom industrije), može se očekivati daljnja socioekonomska preobrazba, odnosno jača urbanizacija gradskih i lokalnih središta.

4.1.4. Šumarstvo

Uvažavajući strukturu šumskog fonda (43% hrast, 48% bukva i 9% ostalih vrsta listača i četinjača) kao indikator gospodarenja šumama, dobne razrede stabala i način sječe, moguće je ocijeniti da u ekonomskom pogledu postoje izvanredni uvjeti za daljnji razvoj šumarstva i na njega oslonjene drvne industrije, značajno zastupljene u strukturi industrije Županije.

Etat je moguća količina drvne mase za sječu, prikazane po polurazdoblju (od 10 godina) i idućem razdoblju do 2035 godine. Za glavni prihod se na cijeloj obrasloj površini od ukupnog 10-godišnjeg prirasta (6373000 m³) predviđa za sječu samo 35% u I/1 (desetogodišnjem) polurazdoblju, a to je 2215500 m³. Za prethodni prihod (prorjede), predviđa se za I/1 polurazdoblje sječa od 1835900 m³ drvne mase, što je zajedno sa glavnim prihodom ukupno 4051400 m³, a to je 64% od prirasta za isto razdoblje. Taj podatak govori o očuvanju naših šuma i akumuliranju drvne mase u skladu sa potrajnosti prihoda – šume.

Ukupni etat po sortimentima daje prikaz moguće prosječne proizvodnje šumskih sortimenata.

UKUPNI ETAT PO SORTIMENTIMA (u 000 m ³)												
Vrsta drveta	I/1 polurazdoblje				I/2 polurazdoblje				II razdoblje			
	1996. - 2005.				2006. - 2015.				2016. - 2035			
	tehn. drvo	pros. drvo	otpad	ukupno	tehn. drvo	pros. drvo	otpad	ukupno	tehn. drvo	pros. drvo	otpad	ukupno
Lužnjak	388,4	161,9	97,1	647,4	486,7	202,8	121,7	811,2	1.026,2	427,6	256,5	1.710,3
Kitnjak	243,8	133,0	66,5	443,3	281,4	153,5	76,7	511,6	753,8	411,1	205,6	1.370,5
Bukva	699,8	763,4	127,2	1.590,4	856,9	936,7	153,8	1.947,4	1.882,4	2.053,6	342,3	4.278,3
Jasen	54,1	21,4	10,3	85,8	90,5	35,9	17,2	143,6	130,9	51,9	24,9	207,7
Grab	116,3	597,3	62,1	775,7	156,1	801,5	83,3	1.040,9	363,3	1.864,8	193,7	2.421,8
OTB	57,7	115,3	19,2	192,2	67,4	134,8	22,4	224,6	135,0	270,0	44,9	449,9
Joha	52,2	46,4	17,5	116,1	65,1	57,8	21,7	144,6	172,7	153,6	57,6	383,9
OMB	43,3	48,7	16,2	108,2	54,6	61,4	20,4	136,4	128,3	144,3	48,1	320,7
Crnogorica	55,4	27,7	9,2	92,3	55,6	27,8	9,3	92,7	119,0	59,5	19,8	198,3
UKUPNO	1.711,0	1.915,1	425,3	4.051,4	2.114,3	2.412,2	526,5	5.053,0	4.711,6	5.436,4	1.193,4	11.341,4

(izvor: "Studija stanja šuma i šumskog zemljišta Bjelovarsko-bilogorske županije")

Šumsko uzgojni radovi prikazani su u domeni jednokratnih zahvata, što znači da su to samo najneophodniji radovi.

JEDNOSTAVNA BIOLOŠKA REPRODUKCIJA (ha)	
Pripremni radovi za obnovu sastojina	5373
Sjetva i sadnja šumskog sadnog materijala	3072
Radovi na njezi i čišćenju sastojina	17308
Prorjeđivanje	54538

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije P L A N

4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za Županiju i Državu

PROŠIRENA BIOLOŠKA REPRODUKCIJA (ha)	
Pošumljavanje	800
Njega (PBR)	880

(izvor: "Studija stanja šuma i šumskog zemljišta Bjelovarsko-bilogorske županije")

U iskorištavanju šuma bitna je struktura u smanjenju korištenja drveta u daljnjoj preradi, što dolazi do izražaja u smanjenju ogrjevnog drveta, a u povećanju udjela celuloznog drveta i trupaca za furnir i ljuštenje koji se prerađuju u visokovrijedne proizvode.

Šume na području Županije nemaju samo privredni, već i općekorisni značaj koji se očituje u zaštiti vlastitog zemljišta, ublažavanju nepoželjnih posljedica poplava i jakih vjetrova, reguliranju vodnog režima područja, osiguravanju pitkosti podzemnih voda, utjecaju na povećanje poljoprivredne proizvodnje, ublažavanju klime područja, stvaranju kisika i pročišćavanju zraka, pružanju nenadoknadivog prostora za rekreaciju i različite sportske aktivnosti, unapređenju turizma, osobito lovnog.

Procjena važnosti općekorisnog značaja šuma je vrlo komplicirana. Budući da su elementi na temelju kojih bi je trebalo računati u većem broju slučajeva nemjerljivi (estetska i duhovna kategorija, higijenska uloga, prirodno - znanstveno značenje), iako se zna da predstavljaju veliku, gotovo neprocjenjivu vrijednost. Sve dosadašnje procjene vrijednosti ekološke, zaštitne i socijalne uloge šume koje su obavljene u inozemstvu i kod nas se slažu u tome da one vrijede od 250% do 900% više od vrijednosti koja je sadržana u drvu što ga šuma proizvodi kao sirovinu za preradu.

Općekorisnu vrijednost u punom smislu daje samo stabilna šuma, dakle razvijen šumski ekosustav koji je proizvod djelovanja žive i nežive prirode u današnjim stabilnim šumskim sastojinama.

Zakonski propisati da svaki novi proizvodni pogon mora imati uređaj kojim trajno spriječava svako onečišćenje zraka, vode i tla. Visokim odštetama i kaznama opteretiti postojeće tvornice i slične pogone koji nemaju uređaje za pročišćavanje vlastitih oblika onečišćenja, a time direktno utječu na uništavanje okoliša. Pravnim mjerama također spriječiti i razne neproizvodne ustanove, kućanstva i pojedince u narušavanju čistoće okoliša, jer time uništavaju i ugrožavaju šume.

4.1.5. Vodni resursi

4.1.5.1. Uređenje režima voda

Povećanje stupnja zaštite poseban je prioritet na slivu rijeka Ilove i Pakre, na dionicama uz ribnjake Končanica i Garešnica. Kad je riječ o obrani od poplava treba istaći objektivna ograničenja (brzi nadolazak velikog vodnog vala zbog prirodnih čimbenika i nedovršenost sustava zaštitnih objekata), ali i subjektivne (neadekvatan stupanj gospodarskog i tehničkog održavanja sustava).

Izrada vodoprivredne osnove sliva Ilove i Pakre počela je 1987. godine, ali je minuli rat omeo njeno dovršenje. Za razliku od prvobitnog rješenja uređenja sliva, čije je težište bilo na obrani od poplave i odvodnji, vodnogospodarskom osnovom predviđa se kompleksno uređenje sliva s naglaskom na korištenju voda i zaštiti vodnih resursa, čime zadržavanje vode na slivu i njezino akumuliranje dobiva primarnu važnost. Na području Bjelovarsko-bilogorske županije, Vodnogospodarskom osnovom planira se izgradnja 20 akumulacija.

Potencijalne (planirane) akumulacije

Akumulacije su vodnogospodarske građevine predviđene kao višenamjenski objekti. Prvenstvena je uloga vodoprivredna: zaštita od poplava, gospodarenje vodnim količinama i korištenje voda. Moguće je i korištenje hidroenergetskog potencijala, a akumulacije će usput zadržavati nanos sa brdskih i bujičnih tokova slivova. Uz primjenu ostalih biološko-tehničkih radova i mjera djelovat će

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije
P L A N

4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za Županiju i Državu

stabilizirajuće na procese erozije. Ostale su namjene: korištenje hidroenergije vode, vodoopskrba, navodnjavanje zemljišta, turizam, rekreacija, ribolov i dr.

Izgradnja akumulacija, pored neospornih koristi koje donosi, može biti uzrokom nepovoljnih promjena u okolišu, poplavljanju prometnica, naselja, poljoprivrednog zemljišta i sl. Izgradnji akumulacija treba stoga pristupati na multidisciplinarni i odgovoran način.

Potencijalne (planirane) akumulacije na području Bjelovarsko-bilogorske županije na karti su označene simbolom. Površina koju zajedno pokrivaju je 85,42 km² (bez površina potencijalnih akumulacija "Utiskani" i "Miklouš I").

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije, osim četiri manje akumulacije, niti jedna veća potencijalna akumulacija nije izgrađena.

U slivu rijeka Ilove i Pakre izgrađene su manje akumulacije "Toplica" na vodotoku Toplica u Daruvaru, "Podgarić" na vodotoku Garešnica u Podgariću, i veća "Popovac" na vodotoku Garešnica u Trnovitičkom Popovcu.

U slivu rijeka Česme i Glogovnice na području županije nalazi se izgrađena jedna manja akumulacija na vodotoku Mlinska, "Pleterac", kod Mikleuša.

U okviru izrade Vodoprivredne osnove sliva rijeka Ilove i Pakre posebnim elaboratom obrađene su prirodne mogućnosti izgradnje akumulacija (knjiga 16: Akumulacije, Hrvatske vode, VGO za vodno područje sliva Save, I. Rožić, dipl. ing. Zagreb prosinca 1996.). 20 potencijalnih akumulacija, smještenih na području županije, zauzimaju površinu od 18 km². U tabelarnom prikazu nalaze se od rednog broja 1 do 20.

U slivu rijeka Česme i Glogovnice površina koju bi zauzimalo 38 potencijalnih akumulacija je 67,42 km², bez površina potencijalnih akumulacija "Utiskani" i "Miklouš I" koje nisu iznesene u Vodoprivrednoj osnovi sliva rijeka Česme i Glogovnice (knjiga 17: Akumulacije) iz koje su uzeti podaci. U tabelarnom prikazu nalaze se od rednog broja 21 do 57.

Pod rednim brojem 58 je potencijalna mini-akumulacija "Jelinac" koja se nalazi u slivnom području rijeka Česme i Glogovnice, ali nije obrađena Vodoprivrednom osnovom sliva, nego Programskom skicom akumulacije "Jelinac" JVP Hidroregulacije Bjelovar (reg. broj U-37; studeni 1995.). Respektirana je i potvrđena u GUP-u grada Bjelovara i Prostornom planu Općine Bjelovar, koji su doneseni u srpnju 1991. godine. Započelo se i sa realizacijom projekta, otkupljeno je zemljište i prevedeno u pravno vlasništvo, izvršeni su pripremni radovi (krčenje šibljaka, rušenje stabala), istražni geomehnički radovi i izrađena je projektno tehnička dokumentacija. Daljnji radovi nisu nastavljeni zbog pomanjkanja financijskih sredstava. Akumulacija bi služila za sport, rekreaciju, regulaciju režima velikih voda, kao pejzažni objekt, a postoji i mogućnost eksploatacije u gospodarske svrhe (poljoprivreda, navodnjavanje i sl.).

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije
PLAN

4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za Županiju i Državu

Red. broj	Akumulacija	Vodotok	Površina km2	Red. broj	Akumulacija	Vodotok	Površina km2
1	STUPOVAČA	Stupovača	0,83	30	ČAĐAVAC	Čađavčić	0,97
2	GAREŠNICA	Garešnica	2,35	31	BEDENIČKA	Bedenička	1,75
3	TOMAŠICA	Tomašica	2,58	32	ŠANDROVAC	Šandrovačka	3,26
4	ŠUPLJA LIPA	Đurđička	0,29	33	RAVNEŠKA	Ravneška	1,46
5	PERATOVICA	Peratovica	0,71	34	LAZAREVAC	Miklas	1,90
6	LONČARICA	Lončarica	0,78	35	SEVERIN	Severinski p.	1,32
7	DAPČEVICA	Dapčevica	0,76	36	CIGLENA	Ciglena	1,24
8	MUNIJE	Rastovac	0,80	37	TOMAŠKA	Tomaška	0,87
9	DABINAC	Kipska	0,52	38	M.TROJSTVENI	Dobrovita	1,17
10	MILETINAC	Ilova	3,95	39	KOBASIČARI	Švastica	1,83
11	DEŽANOVAC	Čavlovica	1,56	40	STARČEVLJANI	Plavnica	1,63
12	DOBRA KUĆA	Toplica	0,29	41	DOMANJKUŠ	Konjska r.	2,63
13	DONJI BORKI	Štančevac	0,29	42	KAKINAC	Čavlovica	1,02
14	SLOBOŠTINA	Sloboština	0,21	43	ROVIŠĆE	Rijeka	1,40
15	ORAŠJE	Željnjak	0,10	44	M.TRNOVITICA	Rijeka	2,91
16	PURNICA	Purnica	0,07	45	V.TRNOVITICA	Mlinska	2,63
17	VELIKA R.	Velika r.	0,17	46	KRNJAČA	Krnjača	2,18
18	ZAJILE	Široki potok	0,12	47	RUŠKOVAC	Šimljana	2,77
19	ŠILJKOVAC	Pakra	0,45	48	ŠIMLJANA	Šimljana	2,94
20	MANASTIR	Bijela	1,17	49	KRIVAJA	Krivaja	1,25
21	GRBAVAC	Grbovac	2,53	50	KRIŽIĆ	Martinska r.	2,93
22	KRŠEVINE	Injatica	1,99	51	UTISKANI	Ivanski p.	
23	BARNA	Barna	2,88	52	LAMINAC	Ivanska	1,86
24	TOPOLOVICA	Grđevica	0,91	53	MARTINAC	Martinska r.	0,74
25	CREMUŠINA	Cremušina	2,20	54	SAMARICA	Sredska	1,86
26	ZRINSKA	Zrinska	4,16	55	MIKLOUŠ I	Skradnja r.	
27	G.KOVAČICA	Kovačica	2,69	56	MIKLOUŠ II	srednja r.	0,91
28	BAČKOVICA	Bačkovica	2,10	57	MIKLOUŠ III	Mlinska r.	0,74
29	BUBANJ	Grebenska	1,74	58	JELINAC	Jelinac	0,05

4.1.5.2. Zaštita od poplava

Poglavito promatrano ugroženost priobalja od poplavnih voda uslovljena je prirodnim činiocima, prije svega topografijom terena i hidrološkim prilikama, a zatim i izvedenim regulacijskim radovima na vodotocima i stupnjem sigurnosti izgrađenih objekata, sistema za obranu od poplava.

Vezano za pokrivenost područja sistemom obrane od poplava treba obuhvatiti:

- zone naselja (stambene i industrijske zone),
- ribnjačke zone,
- poljoprivredne kazete, prioritetno one kod kojih se evakuacija voda iz zaobalja vrši preko crpnih stanica, a zatim i kazete sa gravitacijskom odvodnjom.

Pored većih i zahtjevnijih izvršenih vodoprivrednih radova na području Bjelovarsko-bilogorske županije, rađene su i regulacije ostalih prirodnih vodotoka i njihovih pritoka. Aktivnosti oko regulacije i danas su aktualne jer :

- još uvijek ima vodotoka (ili nekih dionica) koji do sada nisu regulirani,
- na pojedinim reguliranim vodotocima postavljaju se novi kriteriji u pogledu elemenata korita,

- na vodotocima koji su davno regulirani neophodna je dogradnja ili rekonstrukcija dotrajalih građevina.

Dosadašnji radovi na regulacijama manjih vodotoka svodili su se uglavnom na osposobljavanje korita za prijem i odvođenje unutrašnjih i vanjskih voda.

4.1.5.3. Erozija i bujični tokovi

Da bi se spriječila progresija procesa erozije i razvoj bujičnih tokova predviđaju se radovi koji imaju za zadatak sanaciju erozije i uređenje bujičnih tokova. To su kompleksni zahvati koje bi na nivou Županije, uz proglašenje "područja erozije", trebalo popratiti studijom, a sastoj se od:

- radova u koritima bujičnih tokova (objekata za uređenje bujica s ciljem zadržavanja kretanja nanosa i stabilizacije bujičnih korita),
- radova na sanaciji erozija u slivu (objekata biološke zaštite od erozije u vidu pošumljavanja i zatravnjavanja),
- primjene zakonskih mjera antierozivnog gospodarenja zemljištem (šumskim, pašnjacima, voćnjacima i ostalim obradivim tlom).

4.1.5.4. Ribnjaci

Postojeće privredne ribnjake, naročito momentalno zapuštene, iskoristiti osim u gospodarske, sportsko-ribolovne, lovne svrhe, i za ostale vidove sportsko-rekreativne, izletničke i turističko-ugostiteljske ponude te za eko-edukativni turizam (promatranje velikog broja različitih vrsta ptica u lijepom krajoliku).

Potencijalni (planirani) ribnjaci

Na području sliva rijeka Česme i Glogovnice, unutar Županije, moguća je i daljnja izgradnja ribnjaka. Površina koju bi mogli zauzimati novi ribnjaci je oko 1023 ha. Analiza potencijalnih (planiranih) ribnjaka izvršena je u Vodoprivrednoj osnovi sliva rijeka Česme i Glogovnice (knjiga 15: Ribnjačarstvo).

Predviđene ribnjačke površine se tretiraju kao rezervne površine u planskom ili postplanskom razdoblju ukoliko se u okviru planskog razdoblja ukaže potreba za povećanjem površine pod ribnjacima, budući da se radi o degradiranim poljoprivrednim površinama.

Ribnjak "Novoseljani"

Zbog blizine grada Bjelovara, ovaj bi ribnjak imao više sportsko-rekreativnu namjenu nego proizvodnu. Površina bi mu bila 22,4 ha podjeljena u dvije kazete, a bio bi lociran istočno od Bjelovara oslonjen na korito potoka Bjelovacke.

Ribnjak "Međurača"

Ribnjak "Međurača" može se izgraditi u neposrednom zaobalju rijeke Česme i potoka Severinska, na rudinama Dugački gaj i Nad ograde. Površina je degradirana, puna šumaraka i živica, jer ne postoji sistem zaštite od plavljenja velikim vodama. Ne postoji niti efikasan sistem odvodnje. Površina bi mu bila 323 ha.

Ribnjak "Korenovo"

Ribnjak "Korenovo" može se izgraditi u desnom zaobalju rijeke Česme, na rudinama Česmanice i Stare livade, koje se nalaze s obje strane Bjelovar-Čazma. To su degradirane

poljoprivredne površine ispod sela Malo Koreново i Galovac. Ribnjak "Korenovo" imao bi površinu od 260 ha.

Ribnjak "Ploščica"

Ribnjak "Ploščica" zauzimao bi livadske površine u lijevom zaobalju rijeke Česme, ispod sela Stara i Nova Ploščica, od ušća potoka Severinska do brda Razliv ispod sela Dražica.

Svih 400 ha površine namjenjene izgradnji ribnjaka su degradirane livade, sa nizom šumaraka i živica, na pojedinim mjestima ispresjecane starim koritima rijeke Česme. Zbog nepostojanja efikasnog sistema zaštite površine su izložene plavljenju.

4.1.5.5. Odvodnja i navodnjavanje

Uporedo s obranom od poplava na vodotocima, primjenjivana je i odvodnja zemljišta kao mjera zaštite od suvišnih unutrašnjih voda.

Da bi se izbjegli nesporazumi vezani za primjenu odvodnje ili navodnjavanja, preporučuje se podizanje 2-3 eksperimentalna polja 50-80 ha, gdje bi se kroz nekoliko godina intenzivnog praćenja rada po unaprijed utvrđenom programu, dobili mnogobrojni odgovori vezani za bitne parametre koji karakteriziraju uspješnost primjene odvodnje i navodnjavanja za povećanje poljoprivredne proizvodnje, a uz to osposobili stručnjaci koji bi kasnije mogli preuzeti daleko kompleksnije zadatke.

Zahvate u vodotocima, poglavito odvodnju i navodnjavanje, planirati uz usaglašavanje sa ekološkom i šumarskom strukom, jer svako zadiranje u prirodni sustav, ako je to još moguće reći za korigirane vodotoke narušene prirodnosti, neupitno unosi promijene u sklad ekosustava. Odražava se to posredno na okolnu floru, faunu kao i ihtiofloru i ihtiofaunu, naročito autohtonu. Najočitijima su se izdvojila dva negativna primjera prouzročena regulacijama vodotoka na području županije:

- nestanak poplavnih i močvarnih površina koje su bile prirodno mrijestilište mnogih ribljih vrsta (od kojih je dio potpuno nestao iz ovih krajeva a brojnost ostalih vrsta uveliko je smanjena), stanište vodozemaca i ptica,
- nedostatak ili višak vode kao jedan od čimbenika propadanja nizinskih šuma hrasta lužnjaka.

4.1.5.6. Zaštita voda od zagađenja

Državni plan za zaštitu voda predviđa da se Županijskim planom za zaštitu voda planira građenje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, određuje odgovorna pravna osoba za izvršenje plana građenja, a planira se i osiguranje potrebnih financijskih sredstava za plan građenja.

Županijski plan za zaštitu voda trebao je biti donesen do siječnja 2000. godine.

Građenje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda većih od 50000 ES Državnim planom za zaštitu voda smatra se prioritetom.

Razvoj vodoopskrbnog sustava Županije treba pratiti i sustav odvodnje, za koji je potrebno izraditi studiju na nivou Županije.

Izrađena su konceptijska rješenja odvodnje pojedinih općina (Ivanska i Štefanje) i grada Bjelovara, kojima se problem odvodnje više naselja rješava sveobuhvatno i racionalno.

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije
PLAN

4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za Županiju i Državu

Županija	Grad	Prirodni prijemnik	Vel. objekta (ESx103)	Stupanj čišćenja	Stupanj izgrađenosti
Bjelovarsko-bilogorska županija	Daruvar	Toplica	50	III.	II. (50%)
	Bjelovar	Česma	230	III.	II. (43%)

Izvor: Narodne Novine 8/99

Kategorizacijom voda se utvrđuje planirana vrsta vode.

Kategorizacija voda po Državnom planu za zaštitu voda - C.-ostale državne vode.

Prirodni prijemnici	Dijelovi vodotoka ili područja za koja se utvrđuje kategorizacija	Kategorija voda
Ilova	- Ustava Ulovac	III
Česma	- cesta Čazma - Narta - Bjelovar	II
Glogovnica	- cesta Vrbovec - Bjelovar	II

Izvor: Narodne Novine 8/99

Ustava "Ulovac" nalazi se na cesti Grubišno Polje-Ivanovo selo, kod sela Rašenica. Kategorizacijom voda za državne vode utvrđena je III planirana vrsta vode. Zbog napajanja ribnjačkih površina vodama rijeke Ilove bilo bi poželjno ponovo razmotriti utvrđenu planiranu vrstu vode, u svrhu eventualnog povećanja zaštite vode na II kategoriju.

4.1.5.7. Podzemne vode

Podzemne vode, čije zalihe ne zadovoljavaju potrebe vodoopskrbe stanovništva i gospodarstva, prvenstveno treba zaštititi od zagađenja.

4.1.5.8. Posebni vodni resursi

Utvrđene geotermalne izvore, kod Velike Ciglene i Sirača, trebalo bi dodatno istražiti i omogućiti investiranje u njihovo iskorištavanje, naročito u vidu zdravstveno-lječilišnog turizma ili energetskog resursa.

4.1.6. Turizam

Temeljna strateška odrednica u budućem razvoju turizma na području Bjelovarsko-bilogorske županije je poticanje programa iz područja turizma, u skladu sa odredbama, kriterijima i smjernicama ovog Plana, a sukladno programima Ministarstva turizma i Hrvatske turističke zajednice.

Stanje turističke ponude u Županiji ne zadovoljava. Prirodne, kulturne i gospodarske karakteristike treba valorizirati, jer upravo one daju dobru osnovu za razvoj lovnog, zdravstvenog, sportsko-ribolovnog, seoskog (eko-gastronomski ponuda), sportsko-rekreacijskog, kulturnog, izletničkog, tranzitnog i ostalih vidova turizma.

Turistička ponuda Bjelovarsko-bilogorske županije mora biti rezultat povezivanja svih turističkih potencijala i subjekata te zajednički, marketinški osmišljen, nastup na tržištu, orijentirana manjim grupama turista, a ne masovnom turizmu.

4.1.6.1. Lovni turizam

Lovni turizam je takva vrsta turizma, koja ispunjava zahtjeve održivog turizma što znači da (ako se planski i stručno provodi) donosi dobit, a ne ugrožava prirodno i kulturno nasljeđe. Županija ima takve prirodne resurse da u lovnom turizmu može stati uz bok lovno-turističkih regija Europe. Ona ima ono što mnogi danas u Zapadnoj Europi, koja nam konkurira, nemaju, a to je lov u prirodnim uvjetima.

Interes za pružanje usluga domaćim i stranim lovcima u okviru obiteljskih gospodarstva je već duže vremena izražen (povezanost lovnog i seoskog turizma). Iskustvo koje posjeduju ta gospodarstva treba iskoristiti za daljnji legalni pristup toj djelatnosti.

Lovni turizam na području Bjelovarsko-bilogorske županije ima velike mogućnosti za razvoj koje nisu niti približno iskorištene. Osmišljenom marketinškom i promidžbenom akcijom, te adekvatnim razvojem, to je neophodno promijeniti.

4.1.6.2. Zdravstveno – lječilišni turizam

Poznato je da je jedna od najvažnijih funkcija turizma njegova zdravstvena funkcija. Suvremena zdravstveno-turistička ponuda upravo proizlazi iz zdravstvene funkcije kojoj je u cilju zadovoljenje potrebe čovjeka za kretanjem, igrom, aktivnim odmorom i rasonodom, čime se utječe na očuvanje vitalnosti, radne sposobnosti, fizičkog i mentalnog zdravlja, produljenje vijeka života.

Zdravstveno-lječilišna ponuda u Županiji razvijena je jedino na području grada Daruvara u kvalitetno opremljenim Daruvarskim toplicama i kao takva trebala bi poslužiti kao primjer za daljnji razvoj ovog vida turističke ponude na neiskorištenim izvorima termalne vode i ljekovitih blata.

Uz zdravstveno-lječilišnu ponudu usko nadovezati i druge oblike turističke ponude, osobito na daruvarskom području, kao što su: rekreativni i izletnički turizam (kulturni spomenici, vinske ceste, osebujan krajolik, izletišta s gastronomskom ponudom), lov i ribolov.

4.1.6.3. Sportsko - ribolovni turizam

Ribolovni turizam u svijetu je jedan od masovnijih oblika turizma, a isto tako je i prihod koji ga prati vrlo velik. Neki vidovi sportsko-ribolovnog turizma spadaju u elitne, isto kao i lovni. Davno razvijena i nezaobilazna ponuda visoke kvalitete u razvijenim zemljama zapadne Europe i svijeta, sve se više širi i na istočne zemlje kao nova, zanimljiva i neispitana područja još uvijek relativno očuvane prirode.

Za ovaj vid turističke ponude bilo bi nužno elaborirati i prezentirati postojeće stanje i na temelju tog uvida izraditi smjernice i program daljnjeg razvoja kao održivog turizma na području Županije.

Sportskim ribolovom na području Županije bavi se oko 3000 registriranih sportskih ribolovaca i rekreativaca. Taj nemali broj ljudi koji redovito boravi u prirodi treba uz pravilnu edukaciju, iskoristiti kao važan i nezaobilazan čimbenik njenog očuvanja.

Uz sportsko-ribolovni turizam, isto kao i uz lovni, prateći nadovezati prvenstveno seosko-turističku ponudu u obliku prenočišta, specijaliteta domaće kuhinje i sl., ugostiteljsku ponudu s noćenjem u hotelima, ili lovačkim i šumarskim objektima.

4.1.6.4. Seoski turizam

Seoski (ruralni) turizam nije razvijen na području Bjelovarsko-bilogorske županije, tradicionalnog poljoprivrednog kraja, a potencijali za razvoj postoje.

Program razvoja turizma u ruralnom prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije temelji se na projektu Ministarstva turizma: "Program poticanja malog poduzetništva s ciljem razvitka turizma u ruralnom prostoru" donesenom krajem 1997. godine. Ovaj program je usklađen i sa projektom Ministarstva turizma ORaTuRP (održivi razvoj turizma u ruralnom prostoru).

Program Županije usmjeren je na razvoj ruralnih prostora županije sa aspekta sela i turizma.

Gledano s aspekta sela misli se na: iskorištenje potencijala seoskih domaćinstava za poduzetništvo i samostalni razvitak, revitalizaciju ruralnih prostora sa svim svojim posebnostima, očuvanje te vrijednosti, te poticanje primarne seoske proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda kao zdrave, ekološki čiste hrane, tj. zdrave gastronomsko-ekološke ponude.

Sa aspekta turizma misli se na: proširenje postojeće turističke ponude, korištenje postojećih prirodnih resursa, stvaranje integralnog turističkog proizvoda, te sport i rekreaciju u tijesnoj vezi sa čistim okolišem.

Na području Županije ne postoji niti jedno registrirano gospodarstvo koje se bavi seoskim turizmom. Početak seosko-turističke ponude ipak postoji, a očituje se u seoskom gospodarstvu "Dobrovita" u Višnjevcu", nedaleko Bjelovara koja momentalno, uz smještaj i tradicionalna jela u ugodnom domaćem ambijentu omogućuje, šetnje po bilogorskoj prirodi, ribolov, jahanje i tenis. "Dobrovita" može poslužiti kao kvalitetna smjernica daljnjeg razvoja ovog vida turističke ponude.

Program razvitka ruralnog turizma svakako treba ići smjerom razvitka turizma u harmoničnom odnosu prirode i ljudi koji žive na tom području.

4.1.6.5. Kulturno-edukativni i izletnički turizam

Grad Daruvar nudi najveći turistički potencijal u županiji. U okviru programa OraTuRP (održivi razvoj turizma u ruralnom prostoru) Ministarstva turizma, Bjelovarsko-bilogorska županija uključuje se u nacionalni projekt "Hrvatske vinske turističke ceste" s potenciranjem razvoja turističke vinske ceste Petrov vrh. Županija se uključuje i u "Regionalni razvojni projekt grada Daruvara i daruvarskih termi" gdje se u turističke resurse uz daruvarske terme ubrajaju; Vranjevinina (reljefna terasa s izvorom tzv. "svete vode"), Petrov vrh (proplanak s planinarskim domom na 650 m.n.v.), izvorište i dolina rijeke Toplice, dvorac grofa Jankovića (1771.g.) sa dva tercijarna stabla Gynko bilobe u parku egzotičnog drveća i zelenila, crkva Sv. Trojstva u Daruvaru (1764.g.), kapelica Sv. Šimuna u Daruvaru (1872.g.) te kulturno-umjetnička prigoda "Dožinki"-žetvene svečanosti koja je sastavni dio češkog folkloru i narodnih običaja, uz još neke kulturne prigode.

U okviru programa OraTuRP i nacionalnog programa "Hrvatske vinske turističke ceste", na području čazmansko-garešničkog vinogorja potencira se razvoj "vinske ceste" Sveti vid.

4.1.7. Ratom zahvaćena područja

Gotovo trećina teritorija Bjelovarsko-bilogorske županije bila je zahvaćena razaranjima tijekom Domovinskog rata. Pojedina područja doživjela su devastacije različitih zona. Bjelovar je bio najviše pogođen razaranjima stambenih objekata (stambena zona), dok je industrijska zona ostala uglavnom neoštećena. Daruvar je bio razaran u užem i širem području grada, tako da su mu oštećene sve zone: industrijska, stambena i lječilišno-rekreativna (potpuno uništen Ivanov dom i veliki restoran "Terasa" – objekti u okviru Daruvarskih toplica), te plivački bazen olimpijskih dimenzija koji je lociran uz lječilišni kompleks. Grubišno Polje je doživjelo razaranje stambenog i industrijskog fonda objekata. Prostor

gradova i općina: Bjelovara, Velike Pisanice, Velikog Grđevca, Grubišnog Polja, Đulovca, Končanice, Dežanovca, Daruvara i Sirača bio je pod djelovanjem ratnih razaranja i doživio veoma teška oštećenja kako urbanih, tako i poljoprivrednih površina. Štete su direktne (uništeni ili oštećeni građevinski objekti, oprema, šume i divljač, stočni fond, obrtna sredstva, spomenici kulture i dr.) i ostale štete (troškovi, indirektna šteta, životi i zdravlje ljudi i dr.).

Gospodarstvo Županije iskazalo je ukupnu štetu u iznosu od 119.575.911,00 kuna. Najveće štete prema djelatnostima su zabilježene u industriji (45% ukupnih šteta u gospodarstvu), zatim u djelatnostima prometa i veza (18,6%), te u poljoprivredi i ribarstvu (16,5%). Oštećeno je 3.807 stanova, a potpuno uništeno 750 stanova. Ukupna šteta na stambenom fondu iznosi 551.775.424,00 kuna. Spoznajama o ratnim štetama treba pridodati i to da na tijek potpune gospodarske obnove utječe i zaostala minska kontaminacija.

Prioritetni zadatak Županije je da sredstvima državnog i županijskog proračuna, u što kraćem roku obnovi gospodarski i stambeni fond objekata, te uništenu ili oštećenu prometnu i komunalnu infrastrukturu, postepeno dekontaminira zemljišne površine i privede ih osnovnoj namjeni: poljoprivrednom ili šumskom gospodarenju, odnosno turističkoj, lovnoj, ribolovnoj ili rekreativnoj namjeni, te tako ratom ugrožena područja postepenom revitalizacijom vrati u normalni gospodarski život Županije.

4.2. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Sustav društvenih djelatnosti, njihov ustroj i mreža ustanova u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prati županijski ustroj i ustroj društvenih djelatnosti na nivou države, te je postojećom mrežom ustanova pokriven teritorij županije i razmještaj stanovništva i naselja unutar Županije. Može se konstatirati da prostorna dispozicija uspostavljene mreže neće doživljavati bitnije izmjene, već eventualne dopune i nadogradnju, te funkcionalno i strukturno profiliranje sukladno potrebama razvitka. Prvenstveno bi trebalo očekivati značajniji razvitak sustava obrazovanja i poticanje znanstveno-istraživačkog rada i tehničke kulture kao djelatnosti koje su u direktnoj funkciji poboljšanja proizvodnosti rada i privređivanja. Društvene djelatnosti će se ustrojavati s više tržišne logike i ponašanja, ali uvažavajući tržišnu ograničenost i naročito socijalnu komponentu. Planirana sistematizacija temeljnih skupina društvenih djelatnosti treba biti u skladu s posebnim planovima razvitka i prema donesenim odgovarajućim standardima za svaku pojedinu skupinu, uključujući stvarnu veličinu i potrebe njihovog gravitacijskog područja.

Sistematizaciju, razvitak i ustroj, te mrežu institucija društvenih djelatnosti treba planirati u uskoj vezi s planiranjem razvitka sustava naselja u županiji i postavljenim demografskim ciljevima i imati na umu raznolikost njihovih utjecaja u prostoru. Društveno-politička zajednica određuje koja su joj područja i naselja od vitalnog značenja i da bi spriječila njihovu daljnju depopulaciju oprema ih integralnom infrastrukturom (komunalnom i društvenom). Zahvati u prostoru za smještaj i razvitak sustava društvenih djelatnosti vezani su uglavnom uz naselja i koriste prostor i rezerve postojećih struktura društvenih djelatnosti uz obvezu racionalnog korištenja prostora i prilagođavanja prostornim ograničenjima.

U navedenom razdoblju trebat će osigurati i poticati procese i mehanizme koji mogu omogućiti nesmetano funkcioniranje i razvitak pojedinih djelatnosti:

4.2.1. Predškolske ustanove

Potrebno je povećati postojeće kapacitete predškolskih ustanova da bi se povećao broj djece obuhvaćene predškolskim odgojem i zadovoljilo potrebe za primarnim programima (naročito u jasličkom uzrastu djece) i kraćim stalnim ili povremenim programima. U tu svrhu potrebna je adaptacija ili dogradnja postojećih prostora i izgradnja novih uz korištenje prostora i rezervi postojećih

struktura društvenih djelatnosti uz obavezu racionalnog korištenja prostora i prilagođavanja prostornim ograničenjima.

Postojeću mrežu predškolskih ustanova potrebno je prilagođavati u funkciji demografskog "pokrivanja" i demografskog razvoja svih dijelova županije.

4.2.2. Osnovno školstvo

Potrebno je nastaviti s optimalizacijom mreže osnovnih škola na području Županije koja će osim racionalizacije omogućiti i demografsko "pokrivanje" i zadovoljenje potreba stanovništva. Pri eventualnom proširenju mreže potrebno je prije svega iskoristiti postojeće rezerve, građevine u kojima su nekad bile smještene osnovne škole i rezerve u postojećim planovima u kojima su predviđeni predimenzionirani prostori za smještaj ovakvih ustanova.

Veću brigu treba posvetiti osiguranju boljih materijalnih uvjeta rada učenika i učitelja, prvenstveno kroz modernizaciju školske opreme i građevina.

Kao dio osnovnog školstva treba prihvatiti i druge institucije koje se brinu i osiguravaju društveni standard djece i mladeži, te jače potaknuti i stimulirati izvanškolske aktivnosti kroz bolju materijalnu osnovu.

4.2.3. Srednje školstvo

Mrežu srednjih škola treba prilagoditi potrebama gospodarstva i industrije u smislu profilacije i razmještaja prema tim potrebama, uz suglasnost nadležnog Ministarstva. Sukladno tome treba osigurati bolju materijalnu osnovu, modernizirati obrazovne programe i podizati standard rada i opremljenosti. Potrebno je jače potaknuti i stimulirati izvanškolske aktivnosti, naročito u području tehničke kulture i ekologije.

Zbog raspršenosti programa po školama i mjestima potrebno je povećati kapacitete u postojećim učeničkim domovima, te bi se moglo očekivati da se osim postojećih učeničkih domova, radi racionalizacije i kvalitetnijeg školovanja, otvore domovi u još nekim gradovima.

4.2.4. Više i visoko školstvo

Prema potrebama u Županiji, a u suradnji sa susjednim županijama i nadležnim Ministarstvom, treba ustrojiti i prilagoditi mrežu visokih učilišta u svrhu da svakom stanovniku bude dostupno visokoškolsko obrazovanje i znanstveno stvaralaštvo pod jednakim uvjetima. Postojećim visokoškolskim ustanovama treba osigurati prostore za rad i planirati prostore za rad cjelokupne djelatnosti višeg i visokog školstva.

4.2.5. Kultura i tehnička kultura

U svrhu podizanja kulturne razine stanovništva, te slobode kulturnog, umjetničkog, intelektualnog, tehničkog i drugog stvaralaštva, potrebno je dalje razviti sve aktivnosti u kulturi, odnosno razviti mrežu odgovarajućih institucija i ustanova u Županiji. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti naseljima koja su gravitirala centrima bivših općina, u kojima mreža ovakvih ustanova nije zadovoljavajuća, te poduzimati aktivnosti radi ravnomjernijeg kulturnog razvitka na području cijele Županije. Pri tome se ne smije zanemarivati kvalitativne i bitne funkcije koje pojedini gradovi imaju ili ih teže imati i njihov povijesni i kulturni značaj.

U prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije očuvan je niz vrijedne i zaštićene kulturne i prirodne baštine koja čini dobar potencijal za budući razvoj djelatnosti kulture. U širokom spektru djelatnosti i ustanova kulture na području Županije potrebno je u okviru brige o prostoru i zaštiti prostora naglašenije poticati skrb o zaštiti spomenika kulture, spomeničkih cjelina i prirodne baštine, te izraditi stručni, sveobuhvatni i dugoročni program budućih aktivnosti na planu zaštite.

Zbog sve veće potrebe za kontinuiranim tehničkim obrazovanjem potrebno je unutar ustanova i objekata kulture jače naglasiti djelatnosti tehničke kulture i poboljšati materijalne uvjete za daljnji razvitak ove djelatnosti.

4.2.6. Zdravstvo

Postojećom organizacijom i mrežom zdravstvenih ustanova "pokriveno" je cijelo područje Bjelovarsko-bilogorske županije, raspoređenost i kvaliteta usluga približno je jednaka na cijelom području, a posebnu pozornost pri daljnjem planiranju treba posvetiti rubnim područjima Županije koja su slabije naseljena. Mreža postojećih ljekarni također je zadovoljavajuća, a pri planiranju razvitka treba voditi računa o reorganizaciji postojećih depoa lijekova koji bi, prema uvjetima zadanim od Ministarstva zdravstva, trebali nastaviti djelovanje kao ljekarne zbog zadovoljenja potreba stanovništva.

Potrebni prostorni uvjeti za funkcioniranje i razvoj zdravstva u Županiji postoje, a strukturne i funkcionalne promjene koje su se dogodile pri reorganizaciji i privatizaciji zdravstvenih ustanova ne iziskuju osiguranje novih prostora, već su ukazale i na pojedina predimenzioniranja. U narednom razdoblju bit će nužno osigurati uvjete za kvalitetno uređenje i održavanje građevina zdravstvenih ustanova, te njihovo suvremeno opremanje za unapređenje kvalitete pružanja zdravstvenih usluga. Pri tome u zdravstvenoj zaštiti treba prednost dati osobama i skupinama sa specifičnim potrebama.

4.2.7. Socijalna skrb

U okviru djelatnosti socijalne skrbi potrebno je ostvariti zadovoljavajuću mrežu i kapacitete svih kategorija javnih ustanova socijalne skrbi. To nalaže potrebu otvaranja novih ustanova uz obvezu korištenja prostora planiranog za smještaj građevina društvenih djelatnosti i korištenje alternativnih rješenja putem jedinica za njegu i pomoć u kući ili udomljenjem u udomiteljskim obiteljima.

Najveći dio problema u socijalnoj skrbi proistječe iz psihofizičkih hendikepa, psihičkih oboljenja, ovisnosti o alkoholu, drogi i sl., te bolesti uopće, pa se ustanove socijalne skrbi moraju naročito povezati sa zdravstvenim ustanovama, te prema potrebama stanovništva razvijati djelatnost kroz osnivanje specijaliziranih institucija.

4.2.8. Sport i rekreacija

Mrežu sportskih ustanova i objekata u Županiji treba uspostaviti u smislu ravnomjernijeg "pokrivanja" cjelokupnog područja Županije zbog ravnomjernijeg razvitka sportskih aktivnosti u svim gradovima i općinama. Naročito je potrebno planirati mrežu zatvorenih sportskih objekata zbog nedostatka prostora za cijelogodišnje korištenje. Pri tom treba naglasiti nepostojanje ijednog zatvorenog plivačkog bazena na području Županije, te nedostatnost otvorenih bazena.

Potrebno je planirati izgradnju objekata za razvoj sportova koji su trenutno slabije izraženi ili uopće nisu zastupljeni u postojećoj ponudi (npr. golf, plivanje, streličarstvo, konjički sport), a posebno dati prioritet onima koji mogu, vezani uz neki dodatni sadržaj, ponuditi širu paletu usluga: lječilišni, rekreacijski i lovno-rekreacijski turizam.

Prirodni resursi Županije omogućavaju znatniji razvoj rekreacijskih aktivnosti i odmora stanovništva, pa je potrebno unaprijediti i nadograditi sustav sportskih centara i izletišta, s posebnim

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije
PLAN

4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za Županiju i Državu

naglaskom na neke sportske i rekreativne aktivnosti (npr. lov i ribolov). Pri planiranju prostora za smještaj sportskih i rekreacijskih sadržaja izvan građevinskih područja potrebno je, osim planiranja vezanog na sam sadržaj i lokaciju, voditi računa i o zaštiti poljoprivrednog i šumskog zemljišta, te vodotokova i vodoprivrednih objekata odnosno drugih funkcionalnih uvjeta.